TARİH Sınıf-9

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ

Gök Tanrı inancındaki Türkler, X. yüzyılda İslamiyet'i kabul etmeden önce Moğolistan'dan Tuna boylarına kadar çok geniş bir alana yayılmışlardır. Bu geniş sahada yaşayan Türkler, farklı zamanlarda yaşadıkları çevreye göre çeşitli dinlere inanmıştır. Nitekim Türklerin bir kısmı, Kök Türk Devleti zamanında Budizm'e, Uygurlar Dönemi'nde Maniheizm'e inanmıştır. Hazarlar, Museviliği kabul ederken Peçenekler, Kumanlar ve Bulgarlar gibi Türkler de Hristiyanlığı tercih etmiştir. Ancak bu dinler Türklerin kimliklerini kaybetmesine neden olmuştur.

Emevi Dönemi'nden (661-750) itibaren ise Türkler, İslamiyet'in hizmetinde yer almaya başlamıştır. Ancak, Emevilerin Arap olmayanlara uyguladığı mevali politikası, Türklerin İslamiyet'e geçişini geciktirmiştir. Abbasi Devleti kurulduktan hemen sonra meydana gelen 751 **Talas Savaşı'**nda Araplar, Türkler ile birlikte Çinlilere karşı savaşmıştır. Bu olaydan itibaren Türkler ve Arapların ilişkileri olumlu bir yönde gelişmiş ve böylece İslamiyet yavaş yavaş Türkler tarafından benimsenmeye başlanmıştır. Ancak bu geçişler münferit bir şekilde olmuştur. Bu dönemde Abbasilerin, Emevilerden farklı olarak müsamaha, eşitlik, adalet ilkelerini uygulamaları ve ümmetçi politika izlemeleri, Türklerin İslamiyet'i kabulünü kolaylaştıran en önemli sebeplerdendir.

960 yılında 200 bin çadırlık Türk topluluğu Müslüman olmuştur. Bu Türkler, Karahanlı Devleti'nin hâkim olduğu yerlerdeki Türk boylarından olan Yağma, Çiğil, Karluk ve Tuhsilerdir. Oğuzlar da aynı yüzyılın ikinci yarısında İslam dinini kabul etmeye başlamıştır. Farklı coğrafyalarda İslam dinini kabul eden Berberiler ve Acemler gibi kavimler de bulunmaktadır. Kuzey Afrika'da yaşayan bir kavim olan Berberiler, başta tabiat güçlerine inanmış daha sonra Yahudilik ve Hristiyanlık inançlarını benimsemişlerdir. Emevilerin, Kartaca'yı fethi sonrası Hasan b. Numan'ın uyguladığı politika sonucunda Berberiler, İslamiyet'i benimsemiştir.

Karahanlı Devleti (840-1212)

Orta Asya'daki ilk Müslüman Türk devleti olan Karahanlı Devleti; Karluk, Yağma, Çiğil ve Tuhsi boyları tarafından 840 yılında kurulmuştur. Devletin merkezi Balasagun olup bilinen ilk hükümdarı Bilge Kül Kadir Han'dır.

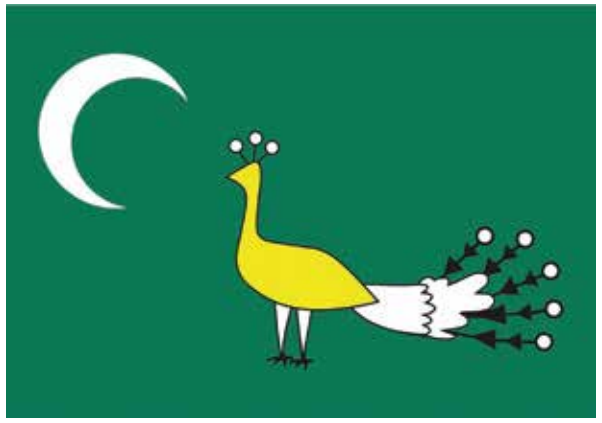

Karahanlı hânedanının ilk kağanı Bilge Kül Kadir Han'dan sonra büyük oğlu Arslan Han Bezîr'in Balasagun'da, diğer oğlu Kadir Han Oğulçak' ın ,Talas ve Kâşgar'da hüküm sürdüğü kaydedilmektedir.

Satuk Buğra Han, İslamiyet'i kabul eden ilk Karahanlı hükümdarıdır. Karahanlılar; Selçuklular'ın da desteğini alan Samanoğulları ile mücadele etmiş bu süreçte Samanoğulları 1005 yılında kesin olarak ortadan kalkmıştır. Sonunda yaklaşık olarak 1041-1042 yılı civarında Karahanlı Devleti, Doğu ve Batı olmak üzere ikiye bölündü. Doğu Karahanlı Devleti 1211'de Karahitaylar, Batı Karahanlılar ise 1212 yılında Harzemşahlar tarafından ortadan kaldırıldı. Karahanlıların kurduğu Türk-İslâm medeniyeti ve oluşturduğu Türk-İslâm mefkûresi Türklüğün öz üslubu oldu. Karahanlı Devleti'nin resmî dili Türkçedir ve devlet Türk töresine göre yönetilmiştir.

Gazneli Devleti (963-1187)

Samanoğulları'nın Türk komutanlarından Alp Tegin tarafından 963 yılında başkenti Gazne olarak Horasan, Afganistan ve Kuzey Hindistan'da kurulan Müslüman Türk devletidir. Gaznelilerin başına geçen Gazneli Mahmud, devlete en parlak dönemini yaşatmıştır. Batı'da topraklarını genişleten ve hâkimiyetini sağlamlaştıran Gazneli Mahmud 1000-1027

yılları arasında Hindistan toprakları üzerine 17 askerî sefer düzenleyerek burada büyük zaferler kazandı. Mahmud'un elde ettiği başarı tüm İslâm dünyasında heyecan ve sevinçle karşılandı, Abbasî halifesi tarafından kendisine "Kehfü'd-devle ve'l-İslâm" (Devletin ve İslâm'ın Sığınağı) lakabı verildi. Sultan Mahmud tarihte "Sultan" ünvânını kullanan ilk Türk hükümdarı olmuştur. Adâletli, ileri görüşlü, zeki bir hükümdardı. Gaznelier Devleti en parlak devrini onun zamanında yaşamıştır.

Sultan Mesut Dönemi'nde Gaznelier, 1040 yılında Selçuklularla yaptıkları Dandanakan Savaşı'nda yenilerek Hindistan'a çekilmek zorunda kalmıştır. Gazneli Devleti bu savaştan sonra zayıflama sürecine girmiş ve Gurlar tarafından 1187'de yıkılmıştır. Resmî dil ve edebiyat dili olarak Farsçayı, bilim dili olarak Arapçayı, saray ve orduda ise Türkçeyi kullanmışlardır.

SORULAR

1) İslamiyet'in başta Maveraünnehir Bölgesi olmak üzere Türk dünyasında hızla yayılmasında;

I. Ticari
II. İlmî
III. Askerî

faaliyetlerinden hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) II ve III
E) I, II ve III

Cevap: E

2)

- Doğu Türkistan'da, Karluk, Yağma ve Çiğil Türkleri tarafından kurulmuştur.
- Türk-İslam tarihine ait ilk eserler bu dönemde verilmiştir.
- Ribat adı verilen kervansaraylar ve Bimarhane adı verilen hastaneler kurmuşlardır.
- Türk İslam tarihinde ilk medreseyi Semerkant'ta açmışlardır.

Yukarıda özellikleri verilen Türk-İslam devleti aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karahanlılar
B) Uygurlar
C) Gaznelier
D) Selçuklular
E) Harzemşahlar

Cevap: A

3) Aşağıdakilerden hangisi Gazneli Mahmut döneminde yapılan Hint Seferlerinin sonuçlarından biri <u>değildir</u>?

A) Ülke sınırları Ganj Nehri'ne kadar genişlemiştir.
B) Hindistan'da Türk yönetimi başlamıştır.
C) İslam dini, Hindistan'da yayılmaya başlamıştır.
D) Kast sistemine ağır darbe vurulmuştur.
E) Gazneli Mahmud'a Ebu'l Feth ünvanı verilmiştir.

Cevap: E